

УДК: 336.114: 351.863: 336.14

Захожай Костянтин Валерійович,
канд.екон.наук, доц., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ “КНЕУ імені Вадима Гетьмана”
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: miluba@ukr.net

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ЯК ПОНЯТТЯ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ

Анотація

Мета дослідження. Оцінка бюджетної безпеки України як складової сучасної фінансової науки для оптимізації взаємовідносин між усвідомленими економічними загрозами і бюджетними ресурсами, що мають протидіяти цим загрозам.

Методологія. У статті використано загальнонаукові та специфічні методи дослідження, а саме: дедукція, індукція, класифікація і типологія, абстрагування, конкретизація, діалектичний метод, полеміка, спостереження, диверсифіковані методи, концептуальні твердження, метод візуалізації тощо.

Отримані результати. У результаті дослідження запропоновано узагальнити основні макрофінансові індикатори бюджетної безпеки з урахуванням зарубіжного досвіду і реалій вітчизняної економіки. Макропоказники бюджетної безпеки у взаємозв'язку з відповідними цілями складових Держбюджету України на рівні стратегічної, фінансової, виробничої, соціальної та організаційної підсистем дадуть змогу не тільки досить точно, повно, ґрунтовно, системно і об'єктивно оцінити рівень бюджетної безпеки в країні, але і виявити основні її проблеми, вплинути на них.

Цінність дослідження. Статтю присвячено дослідженню бюджетної безпеки України, як складової сучасної фінансової науки. Автором доведено необхідність формування теоретичних і практичних засад безпеки Держбюджету України, що дозволить попередити можливі виникнення кризових явищ, виявити проблеми, на вирішення яких повинна бути спрямована фінансова політика України для забезпечення її безпеки. Визначено, що побудова системи протидії бюджетним загрозам і ризикам має науково-практичне значення для розвитку економіки держави. На основі систематизації індикаторів бюджетної безпеки автором рекомендовано впровадити механізм забезпечення національної економічної безпеки через Держбюджет України із врахуванням відповідних важелів, що базуються на принципах бюджетної системи.

Ключові слова: механізм бюджетної безпеки; принципи Держбюджету України; макрофінансові індикатори

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У реаліях сьогодення проблема економічної (бюджетної) безпеки є визначальною в контексті функціонування та розвитку України як суверенної держави, що актуалізує потребу відповідних наукових досліджень. Необхідність формування теоретичних і практичних засад економічної безпеки

дозволить попередити можливі виникнення кризових явищ, виявити проблеми, на вирішення яких повинна бути спрямована фінансова політика України для забезпечення її безпеки.

Так, бюджетні загрози і ризики присутні на всіх рівнях економічних відносин і займають особливе місце у фінансовій безпеці держави. Протидія бюджетним загрозам обумовлена здатністю органів державної влади нейтралізувати корупційні і тіньові схеми, протистояти розкраданню бюджетних коштів і їх виведенню закордон, контролювати бюджетні правопорушення. Також вирішення цієї проблеми має важливе науково-практичне значення для розвитку економіки України.

Бюджетна безпека — один з основних індикаторів оцінки ефективності державної політики з питань зміцнення соціальної сфери, впливу держави на розвиток таких макроекономічних процесів, як економічне зростання, забезпечення обороноздатності держави, прискорення темпів науково-технічного прогресу, достойного переоснащення матеріально-технічної бази виробництва, розвитку інноваційних процесів, зменшення безробіття, підвищення зайнятості тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методологічні питання дослідження бюджетної системи України знайшли відображення в наукових працях українських і зарубіжних учених-фінансистів, серед яких В. Андрущенко, К. Бельський, Ф. Брокгауз, С. Булгакова, А. Вагнер, О. Василик, Л. Гладченко, П. Годме, Х. Дальтон, І. Ефрон, Т. Єфименко, О. Кириленко, С. Кондратюк, Л. Косса, І. Луніна, Р. Масгрейв, С. Мочерний, І. Озеров, В. Опарін, К. Павлюк, Ю. Пасічник, В. Пушкарьова, Д. Рікардо, Л. Сафонова, Ж. Сей, С. Свірко, Ю. Сибірянська, Н. Сивульська, А. Сміт, Р. Стурм, В. Суторміна, В. Федосов, Д. Хайман, К. Шоуп, С. Юрій. Дослідженням проблем і перспектив вивчення складових економічної безпеки держави присвячені праці вітчизняних і зарубіжних науковців-фахівців у галузі фінансової безпеки Л. Борща, О. Белейченка, В. Васенка, Н. Головач, Б. Гріна, Л. Гур'янової, П. Гутмана, М. Денисенка, Б. Дмитрука, В. Захожая, С. Кавуна, О. Казак, Г. Козаченко, О. Кузьміна, Л. Ліпич, О. Ляшенка, І. Мігус, Б. Мільнера, Є. Овчаренка, О. Панченко, І. Пенькової, Дж. Піндера, В. Соловійова, Ю. Ткаченко, О. Турчинова, Д. Файвіщенко, Т. Філіпенка, А. Франца, І. Хоми.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проведений аналіз останніх

досліджень і публікацій, присвячених дослідженням економічної безпеки України як індикатора соціально-економічного розвитку країни дозволяє констатувати, що наукових робіт, які присвячено комплексному дослідженню проблем дотримання бюджетної безпеки з метою дотримання критеріїв соціально-економічного розвитку України не так багато. Привертає увагу відсутність праць, що поєднують у собі здобутки вчених-фінансистів і вчених-спеціалістів у галузі національної безпеки для вивчення потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у економічній сфері, що базується на засадах захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національних інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондів ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі й підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних і водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології та навколишнього природного середовища та в інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам. Це сприятиме розробці ефективних управлінських рішень з питань економічної (бюджетної) безпеки держави.

Тому, враховуючи існуючі теоретичні та практичні досягнення, потрібно виробити чітко визначений підхід до формування методології бюджетної безпеки держави, яка б відповідала вимогам щодо соціально-економічного розвитку України.

Формулювання мети і завдання дослідження. Метою статті є дослідження бюджетної безпеки України як складової сучасної

фінансової науки з метою оптимізації взаємовідносин між усвідомленими економічними загрозами і бюджетними ресурсами, що мають протидіяти цим загрозам.

Завданнями дослідження є:

- розкрити значення національної економічної безпеки держави;
- охарактеризувати роль Державного бюджету України в дотриманні фінансової безпеки на макрорівні;
- визначити загрози бюджетній безпеці України і запропонувати шляхи їх протидії;
- систематизувати індикатори бюджетної безпеки з урахуванням зарубіжного досвіду і реалій вітчизняної економіки;
- унаочнити взаємозв'язок макропоказників бюджетної безпеки із відповідними цілями складових Держбюджету України на рівні стратегічної, фінансової, виробничої, соціальної та організаційної підсистем;
- впровадити механізм забезпечення національної економічної безпеки через Держбюджет України із врахуванням відповідних важелів, що базуються на принципах бюджетної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Численні перетворення, що відбуваються у світовій фінансовій системі, наявність нестабільної ситуації в економіці багатьох країн світу вимагають комплексного підходу до моніторингу і аналізу параметрів стану економічних систем і їх дестабілізуючих факторів.

За умов розвитку інтернаціональних (транснаціональних) корпорацій, глобалізації економік набуває значення роль держави як суб'єкту умовної підприємницької діяльності, що викликає потребу акценту на поняттях “конкуренції”, а, отже, економічної безпеки щодо останнього суб'єкту, тобто держави [9, с. 15].

Під національною безпекою розуміють стан економіки, що забезпечує достатній рівень соціального, політичного і оборонного існування й прогресивного розвитку України, невразливість і незалежність її економічних інтересів по відношенню до можливих внутрішніх та зовнішніх загроз і впливів [15]. Найважливішим компонентом національної безпеки є визнання особливих державних інтересів і цілей держави. Ці інтереси існують як у межах кордонів країни, так і за їх межами: державний суверенітет, міжнародний статус України, її роль і місце у світовому розподілі праці, у спеціалізації і кооперації виробництва, у світовій торгів-

лі, у міжнародній фінансовій, бюджетній і банківській системах, на ринках товарів, послуг і цінних паперів, самозбереження, саможихист, саморозвиток України як унітарної держави.

Економічна безпека — складова національної безпеки держави, що відображає стан економіки, при якому забезпечується високе і стійке економічне зростання, ефективне задоволення економічних потреб, контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів, захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях. Складова частина економічної безпеки — її матеріальна основа. Об'єктом економічної безпеки виступають як економічна система взята в цілому, так і її складові елементи: природні багатства, виробничі і невиробничі фонди, нерухомість, фінансові і людські ресурси, господарські структури, сім'ї, фізичні та юридичні особи. Загрозами економічній безпеці є явища і процеси, що негативно впливають на господарство країни, що утискають економічні інтереси суспільства і держави [12, с. 30].

Слід зазначити, що стан фінансової системи визначає реалізована державою фінансова політика і рівень економічної безпеки країни. Фактичний стан фінансової системи формує позитивні і негативні фактори, що впливають на здатність національної економіки чинити опір впливам зовнішніх і внутрішніх загроз [7, с. 215]. У сучасному швидкозмінному середовищі, повному небезпек, основною стратегією розвитку економічних систем держави являється забезпечення протягом тривалого часу такого стану економіки, при якому створюються прийнятні умови соціально-економічної, політичної і фінансової стабільності суспільства і збереження цілісності держави, успішного протистояння впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.

Національна економічна безпека є процесом забезпечення стійкого і безпечного розвитку економічної системи, при якому економіка здатна вирішувати такі завдання: забезпечення незалежності національної економіки, економічного суверенітету країни, її енергетичної залежності; ефективне задоволення матеріальних потреб кожної особи, суспільства в цілому і держави; досягнення збалансованого економічного розвитку та економічного зростання; рівномірне та ефективне розміщення та використання факторів і результатів виробництва на всій території країни; підтримка необхідного рівня соціальної та політичної стабільності суспільства; створення умов для гармонійного розвитку системи економічних відносин; підтримка необхідного рівня соціальної та політичної

стабільності суспільства; ефективний захист внутрішніх і зовнішніх ринків; забезпечення стійкості торговельного і платіжного балансів країни; забезпечення стійкості розвитку економіки країни в умовах непередбачуваного розриву міжнародних економічних зв'язків; забезпечення стійкості економіки в разі виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, а також збройних конфліктів різного рівня тощо [16].

Складові національної економічної безпеки держави відображено на рис. 1.

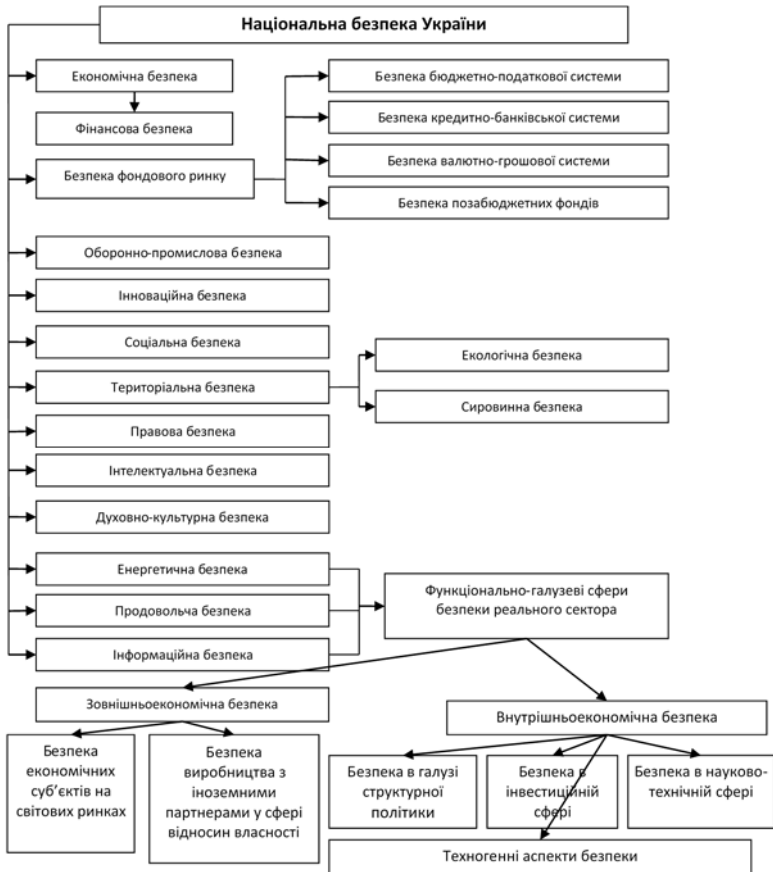

Рис. 1. Складові національної економічної безпеки держави

Згідно Методики розрахунку рівня економічної безпеки України визначено, що належний рівень економічної безпеки досягається здійсненням єдиної державної політики, підкріпленої системою скоординованих заходів, адекватних внутрішнім і зовнішнім загрозам. Без такої політики неможливо забезпечити рівень економічного розвитку держави [15].

Слід зазначити, що запорукою дотримання національної економічної безпеки є Державний бюджет України. У зв'язку з цим у контексті поняття “бюджетна безпека держави” пропонується ввести нове поняття “безпека Державного бюджету України”, що означає систему оптимізації взаємовідносин між усвідомленими економічними загрозами і бюджетними ресурсами, що мають протидіяти цим загрозам. Тобто це системна економічна категорія, що тісно пов'язана з категоріями територіальної єдності й недоторканості, агресії та примусу, бюджетної незалежності і державного суверенітету (рис. 2).

Безпека Державного бюджету України передбачає здійснення такої бюджетної політики, яка була б орієнтована, у першу чергу, на реалізацію національних економічних інтересів країни, а саме: забезпечення економічного зростання; акумуляцію державою необхідного рівня інвестицій, що дозволить розвивати промисловість у довгостроковому періоді; підтримка і захист національних виробників; стимулювання розвитку наукоємних галузей економіки; проведення соціальної політики, орієнтованої на підвищення рівня життя населення; забезпечення основних соціальних запитів і потреб [14, с. 151].

Безпека Державного бюджету України має базуватися на:

- діючій бюджетній системі як сукупності різноманітних видів бюджетів, що знаходяться між собою у взаємозв'язку. Виходячи з цього, необхідним є поєднання досягнення бюджетної безпеки держави і регіонів;
- чинній правовій базі, рівнем розробки і процедурного розгляду й затвердження Держбюджету у необхідні строки;
- обсягах бюджетного фінансового забезпечення [17].

Оскільки однією із найважливіших державних функцій є забезпечення формування, розподілу і використання фінансових ресурсів, що покладена на головний фінансовий план України, то саме Держбюджет є запорукою економічної безпеки держави [4, с. 520]. Таким чином, бюджетні відносини, що формують бюджетну політику держави, базуються на зацікавленості громадян і

суб'єктів господарювання в отриманні від уряду тих чи інших послуг, які вже ними сплачені як учасниками розподілу національного доходу шляхом передачі державі частини доходів до Держбюджету України у вигляді податкових надходжень та інших обов'язкових платежів. При цьому і держава, і громадяни у рівній мірі зацікавлені і в макрофінансовій стабілізації, і в економічному зростанні відтворювального потенціалу суспільства, і в дотриманні національної економічної безпеки.

ЗОВНІШНІ (ЕКЗОГЕННІ)

Ресурсна і технологічна залежність України від зарубіжних країн
Втрата традиційних ринків збуту продукції виробництва та надання послуг на світових ринках
Неврегульованість щодо місця вітчизняної системи використання трудових ресурсів на світових ринках та механізму взаємовигідної кооперації у цій сфері
Обмеженість діяльності вітчизняних фінансово-банківських установ на міжнародному ринку
Вплив негативних чинників, спричинених світовою фінансово-економічною кризою, на провідні сектори вітчизняної економіки та залежність експортно-імпортних орієнтованих підприємств та установ від коливань світових ринків
Зростання ролі іноземних інвесторів у національній економіці
Перевищення критично допустимого рівня зовнішнього боргу
Зміна умов зовнішньої торгівлі та кон'юнктури світових цін

Загрози бюджетній безпеці України

ВНУТРІШНІ (ЕНДОГЕННІ)

Повільне удосконалення правової і нормативної бази, невідповідність значної кількості законодавчих актів світовим вимогам і стандартам, неефективність контролю за дотриманням бюджетного законодавства
Використання зношених, морально застарілих фондів та основних засобів, енергоємних технологій, зниження обсягів виробництва
Недосконале науково-дослідне та інформаційне забезпечення
Падіння ВВП і відтік капіталу з реального сектора економіки
Недостатній обсяг обігових коштів у підприємств та установ для їх розвитку, недосконалість системи ефективного кредитування
Нерівномірний розподіл природно-ресурсного та економічного потенціалу за регіонами держави
Тінізація бізнесу
Неефективне використання бюджетних коштів і резервів

Рис. 2. Основні загрози бюджетній безпеці України

Безпеку Державного бюджету України визначають за такими характеристиками: ступінь збалансованості, цілісність бюджетної системи, ретельність складання, розгляду та затвердження Держбюджету, обсяги бюджетного фінансування, наявність або відсутність бюджетних резервів, характер касового виконання бюджету, наявність і розміри податкових пільг, дотримання бюджетної дисципліни [2].

Основними завданнями дотримання безпеки Державного бюджету України є:

- забезпечення повного і стійкого виконання фінансових зобов'язань держави на всіх рівнях;
- усунення дестимулюючих елементів і розвиток стимулюючих елементів бюджетної політики, у першу чергу податкової системи;
- зниження державних витрат;
- зменшення боргового навантаження на економіку.

Основні принципи, на основі яких повинна формуватися політика бюджетної безпеки, включають:

- недопущення випереджаючого росту державних видатків над темпами росту економіки і обмеження рівня позапланових видатків бюджету;
- безумовне виконання зобов'язань, що виникають у секторі державного і муніципального управління після завершення їх інвентаризації і підтвердження ефективності;
- орієнтацію видатків Держбюджету України на досягнення кінцевих соціально-економічних результатів;
- пріоритетність середньострокового планування Держбюджету України, що має відображати стратегічний напрямок економічної політики;
- програмно-цільові принципи розподілу бюджетних ресурсів;
- відкритість і загальнодоступність інформації щодо здійснення видаткових операцій на всіх рівнях бюджетної системи.

Рівень бюджетної безпеки (безпеки Держбюджету України) може бути оцінений за відповідними індикаторами економічної безпеки (реальними статистичними показниками розвитку економіки країни, які найповніше характеризують явища і тенденції в економічній сфері), зазначеними в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України.

Для аналізу й оцінки фінансової (бюджетної) безпеки у поточному та перспективному періодах мають бути використано комплекс характеристик, за допомогою яких кількісно та якісно

оцінюють процеси, що відбуваються на макрорівні. Такі характеристики пропонується назвати “індикаторами бюджетної безпеки”. Під ними розуміють агреговані індекси динаміки складових бюджетної системи, які відображають стан кон’юнктури за окремими сегментами Державного бюджету України. Сукупність бюджетних індикаторів дає можливість поглиблено аналізувати розвиток бюджетної системи держави, виявляючи проблеми її функціонування [5, с. 142].

Основним інструментом для ефективного формування, розподілу та використання головного бюджету країни є одержання інформації про дотримання бюджетної безпеки держави.

Суть макрофінансових індикаторів полягає у зіставленні бюджетних, макрофінансових і макроекономічних показників між собою для виявлення їх взаємного впливу. Система макрофінансових індикаторів дає змогу не тільки точно, повно, системно та ґрунтовно оцінити рівень безпеки Держбюджету України, зокрема і фінансово-бюджетну ситуацію у країні в цілому, а й виявити основні її проблеми [6, с. 61].

На основі наведених тверджень автором пропонується узагальнена таблиця макрофінансових індикаторів (на основі відносних показників) бюджетної системи та їх порогових значень щодо дотримання бюджетної (боргової) безпеки України з урахуванням світового досвіду (табл. 1). Порогові значення показників безпеки Державного бюджету України — важливий інструмент системного аналізу, прогнозування соціально-економічних процесів.

Запропонована систематизація макрофінансових індикаторів являє собою систему інформаційного забезпечення розробки й реалізації Методики щодо розрахунку рівня бюджетної безпеки [15]. Система макрофінансових індикаторів дасть змогу не тільки досить точно, повно, ґрунтовно, системно і об’єктивно оцінити рівень бюджетної безпеки в країні, але і виявити основні її проблеми, вплинути на них.

На основі систематизації макрофінансових індикаторів автором пропонується впровадити механізм забезпечення національної економічної безпеки через Держбюджет України із врахуванням важелів бюджетної безпеки, що базуються на відповідних принципах. Так, безпека Держбюджету України вимагає:

- реалізацію принципів Держбюджету України;
- підвищення рівня стійкості бюджетної системи, пониження її залежності від зовнішньоекономічної кон’юнктури;

Таблиця 1

**Система макропоказників бюджетної безпеки
у взаємозв'язку з відповідними цілями***

Система і підсистеми	Цілі	Система макропоказників, формули	Економічна інтерпретація
Система доходів			
	Забезпечення податковими, неподатковими та іншими надходженнями, надходженнями на безповоротній основі Державного бюджету, мобілізація і акумуляція на єдиному рахунку коштів держави, стабілізація формування і фінансування Державного бюджету України	1. Відношення витратків Держбюджету до доходів-коефіцієнт дефіцитності, % $\frac{B}{D} * 100\%$	1. Показує дефіцит бюджету. 2. Показує профіцит бюджету. 3. Показує частку трансфертів бюджету у ВВП. 4. Показує боргове навантаження на бюджет. 5. Показує тягар на доходи платежів з обслуговування зовнішнього боргу. 6. Показує тягар на доходи платежів з обслуговування внутрішнього боргу. 7. Показує частку доходів Державного бюджету, що припадає на ВВП. 8. Показує частку податкових надходжень, що припадає на ВВП. 9. Показує ефективність дохідної частини бюджету.
Стратегічна підсистема	Підвищення конкурентоспроможності та забезпечення економічної безпеки держави	2. Відношення доходів Держбюджету до витратків-коефіцієнт профіцитності, % $\frac{D}{B} * 100\%$	
Фінансова підсистема	Зростання дохідності Держбюджету, фінансування витратків, підвищення фінансової стабільності бюджету	3. Обсяг трансфертів з Державного бюджету до ВВП, % (не більше 10 %-15 %), $\frac{T}{ВВП} * 100\%$	
Виробнича підсистема	Зростання обсягу виробництва, завдяки збільшенню доходів, а також підвищення його якості	4. Відношення державного боргу до доходів Державного бюджету, $\frac{ДБ}{D} * 100\%$	
Соціальна підсистема	Виявлення джерел формування коштів на реалізацію соціальних програм і соціальних завдань Держбюджету	5. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходів Державного бюджету, % (не більше 20 %), $\frac{СОЗБ}{D} * 100\%$	
Організаційна підсистема	Забезпечення бюджетної безпеки чинно стратегічним завданням бюджетного розвитку	6. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів Державного бюджету, % (не більше 25 %), $\frac{СОВБ}{D} * 100\%$ 7. Відношення доходів Державного бюджету до ВВП, % $\frac{D}{ВВП} * 100\%$ 8. Відношення податкових надходжень Державного бюджету до ВВП, % $\frac{ПН}{ВВП} * 100\%$ 9. Відношення податку на прибуток підприємств до ВВП, % $\frac{ПНПП}{ВВП} * 100\%$	

Продовження табл. 1

Система видатків		
	Балансування з доходами Держбюджету України, ефективне управління фінансовими ресурсами держави; здійснення планування і прогнозування фінансової бази економічного і соціального розвитку країни, визначення пріоритетів у видатковій політиці бюджету, враховуючи цілі, встановлені основними програмними документами Уряду, у тому числі затвердженими державними програмами розвитку певної галузі економіки, підвищення оперативності у фінансуванні видатків, забезпечення єдиної фінансової політики з питань витрачання державних коштів, ефективне використання усіх інструментів, за допомогою яких можна мінімізувати видатки бюджету, проведення зведеного аналізу виконання видатків Держбюджету; спрямування коштів на здійснення програм і заходів, передбачених бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум	<p>1. Відношення видатків Держбюджету до доходів-коefficient дефіцитності, %</p> $\frac{В}{Д} * 100\%$ <p>2. Відношення доходів Держбюджету до видатків-коefficient профіцитності, %</p> $\frac{Д}{В} * 100\%$ <p>3. Відношення видатків Державного бюджету до ВВП, %</p> $\frac{В}{ВВП} * 100\%$ <p>4. Амплітуда коливань бюджетних видатків на одну особу, % (не більше 20 %-30 %)</p> $\frac{В}{ЧН} * 100\%$ <p>5. Питома вага видатків Державного бюджету на науку у ВВП, % (не менше 1,7 %-2 %)</p> $\frac{ВН}{ВВП} * 100\%$
Стратегічна підсистема	Підтримка витратної спроможності всіх галузей народного господарства держави	
Фінансова підсистема	Цільове спрямування фінансових ресурсів держави	
Виробнича підсистема	Покриття потреб виробництва, державне регулювання і стимулювання виробництва	
Соціальна підсистема	Розподіл державних благ з метою досягнення граничного рівня добробуту для кожного члена суспільства	
Організаційна підсистема	Забезпечення вимог бюджетної безпеки чинно стратегічним завданням бюджетного розвитку	
Система дефіциту		
	Показати наслідки перевищення видатків над доходами, тобто різницю у грошових коштах між основними показниками бюджету; наочне представлення незбалансованості бюджету держави	<p>1. Відношення дефіциту Державного бюджету до ВВП, % (не більше 3 %)</p> $\frac{ДЕФ}{ВВП} * 100\%$ <p>або</p> $\frac{В}{Д * ВВП} * 100\%$
Стратегічна підсистема	Спрямування коштів на інвестування економіки, що сприяє зростанню ВВП	<p>1. Показує стан розвитку економіки країни.</p> <p>2. Показує дефіцит бюджету.</p> <p>3. Показує профіцит бюджету.</p>

Продовження табл. 1

Фінансова підсистема	Непослідовна фінансово-економічна політика і неефективність фінансово — кредитних відносин, нестабільність економіки, зростання виплат по державному боргу, зростання заборгованостей підприємств перед бюджетом, зростання обсягів бартерних операцій, збільшення трансфертних платежів, нецільове використання кредитів Міжнародного валютного фонду, зниження ставок податків	2. Відношення витратків Держбюджету до дохідів-коефіцієнту дефіцитності, %, $\frac{В}{Д} * 100 \%$ 3. Відношення доходів Держбюджету до витратків-коефіцієнту профіцитності, %, $\frac{Д}{В} * 100 \%$	
Виробнича підсистема	Вплив на зниження ефективності виробництва		
Соціальна підсистема	Збільшення витратків на соціальний захист і соціальне забезпечення з метою покриття відповідних потреб		
Організаційна підсистема	Зміни напрямків бюджетної політики держави, виявлення причин економічної кризи		
Система державного боргу			
	Забезпечення використання боргових коштів на нагайні потреби країни при умові покриття заборгованості держави перед кредиторами; представлення загальної суми заборгованості держави, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань (кредитів, позик) країни, включаючи ті боргові зобов'язання держави, які вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору	1. Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, % (не більше 55 %), $\frac{ДБ}{ВВП} * 100 \%$ 2. Відношення державного боргу до доходів Державного бюджету, $\frac{ДБ}{Д} * 100 \%$ 3. Відношення державного боргу до гарантованого державного боргу, $\frac{ДБ}{ГДБ} * 100 \%$	1. Показує співвідношення державного боргу до ресурсної бази. 2. Показник бюджетної стійкості, характеризує боргове навантаження на бюджет. 3. Показує співвідношення державного боргу до загальної суми боргових зобов'язань, виконання яких забезпечено державними гарантіями.
Стратегічна підсистема	Використання боргових коштів на стратегічні цілі державного значення	4. Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, % (не більше 25 %), $\frac{ЗБ}{ВВП} * 100 \%$	4. Показує співвідношення зовнішнього боргу до ресурсної бази.
Фінансова підсистема	Покриття бюджетного дефіциту та дефіциту платіжного балансу, обслуговування державного боргу, кредитів і позик	або $\frac{ДБ - ВБ}{ВВП} * 100 \%$	5. Показує вплив зовнішнього боргу на обсяг державного боргу.
Виробнича підсистема	Зростання обсягу виробництва за рахунок цільового використання боргових коштів	5. Частка зовнішнього боргу у державному борзі, %, $\frac{ЗБ}{ДБ} * 100 \%$	6. Показує борговий тягар на чисельність населення перед нерезидентами.
Соціальна підсистема	Запобігання соціальній кризі, досягнення матеріальної забезпеченості населення	6. Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США (не більше 200 дол.), $\frac{ЗБ}{ЧН} * 100 \%$	

Продовження табл. 1

<p>Організаційна підсистема</p>	<p>Зміни в організаційній структурі формування, розподілу і використання Держбюджету відповідно до стратегічних цілей розвитку</p>	<p>або</p> $\frac{ДБ - ВБ}{ЧН} * 100 \%$ <p>7. Відношення зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, % (не більше 70 %),</p> $\frac{ЗБ}{ЕТП} * 100 \%$ <p>або</p> $\frac{ДБ - ВБ}{ЕТП} * 100 \%$ <p>8. Відношення відсоткових платежів з обслуговування зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, % (не більше 12 %),</p> $\frac{ВПОЗБ}{ЕТП} * 100 \%$ <p>9. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходів Державного бюджету, % (не більше 20 %),</p> $\frac{СПОЗБ}{Д} * 100 \%$ <p>10. Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, % (не більше 30 %),</p> $\frac{ВБ}{ВВП} * 100 \%$ <p>або</p> $\frac{ДБ - ЗБ}{ВВП} * 100 \%$ <p>11. Частка внутрішнього боргу у державному борзі, %,</p> $\frac{ВБ}{ДБ} * 100 \%$ <p>12. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів Державного бюджету, % (не більше 25 %),</p> $\frac{СПОВБ}{Д} * 100 \%$ <p>13. Відношення заборгованості уряду за державними цінними паперами до ВВП, % (не більше 30 %),</p> $\frac{ЗЦП}{ВВП} * 100 \%$ <p>14. Стабільність рівня державного боргу,</p> $\frac{\Delta ДБ}{ДБ} = \frac{\Delta ВВП}{ВВП}$	<p>7. Характеризує потенціал країни щодо погашення зовнішнього боргу.</p> <p>8. Характеризує умови зовнішнього боргу, борговий тягар.</p> <p>9. Показує борговий тягар перед нерезидентами, що припадає на дохідну частину бюджету.</p> <p>10. Показує вплив внутрішнього боргу на обсяг державного боргу.</p> <p>11. Показує вплив внутрішнього боргу на обсяг державного боргу.</p> <p>12. Показує борговий тягар перед резидентами, що припадає на дохідну частину бюджету.</p> <p>13. Показує відношення заборгованості за державними цінними паперами до ресурсної бази.</p> <p>14. Показує відповідність приросту та показника державного боргу до приросту та показника ВВП.</p> <p>15. Показує вплив державних цінних паперів на внутрішню заборгованість.</p>
--	--	---	--

Продовження табл. 1

		15. Частка покриття державними цінними паперами внутрішнього боргу, % (не більше 30 %), $\frac{\text{ЦП}}{\text{ВБ}} * 100 \%$	
Система бюджетної безпеки			
	Захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам	1. Відношення дефіциту Державного бюджету до ВВП, % (не більше 3 %), $\frac{\text{ДЕФ}}{\text{ВВП}} * 100 \%$ або $\frac{\text{В}}{\text{Д} * \text{ВВП}} * 100 \%$ 2. Відношення дефіциту (профіциту) торговельного балансу до загального обсягу зовнішньої торгівлі, % (не більше 5 %), $\frac{\text{ДЕФ(ПРОФ)ТБ}}{\text{ЗТ}} * 100 \%$ або $\frac{\text{ЕТП}}{\text{ІТП}} * 100 \%$ $\frac{\text{ЕТП} - \text{ІТП}}{\text{ВВП}} * 100 \%$ 3. Обсяг трансфертів з Державного бюджету до ВВП, % (не більше 10 %-15 %), $\frac{\text{Т}}{\text{ВВП}} * 100 \%$ 4. Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, % (не більше 55 %), $\frac{\text{ДБ}}{\text{ВВП}} * 100 \%$ 5. Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, % (не більше 25 %), $\frac{\text{ЗБ}}{\text{ВВП}} * 100 \%$ або $\frac{\text{ДБ} - \text{ВБ}}{\text{ВВП}} * 100 \%$ 6. Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США (не більше 200 дол.), $\frac{\text{ЗБ}}{\text{ЧН}} * 100 \%$ або $\frac{\text{ДБ} - \text{ВБ}}{\text{ЧН}} * 100 \%$ 7. Відношення зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, % (не більше 70 %), $\frac{\text{ЗБ}}{\text{ЕТП}} * 100 \%$	1. Показує стан розвитку економіки країни. 2. Показує вплив вартості експорту й імпорту країни на обсяг зовнішньої торгівлі. 3. Показує частку трансфертів бюджету у ВВП. 4. Показує співвідношення державного боргу до ресурсної бази. 5. Показує співвідношення зовнішнього боргу до ресурсної бази. 6. Показує борговий тягар на чисельність населення перед нерезидентами. 7. Характеризує потенціал країни щодо погашення зовнішнього боргу. 8. Характеризує умови зовнішнього боргу, борговий тягар. 9. Показує борговий тягар перед нерезидентами, що припадає на дохідну частину бюджету. 10. Показує співвідношення внутрішнього боргу до ресурсної бази. 11. Показує борговий тягар перед резидентами, що припадає на дохідну частину бюджету.
Стратегічна підсистема	Підвищення рівня економічної (бюджетної) безпеки країни, уникнення економічних загроз та захист національних інтересів держави		

Закінчення табл. 1

Фінансова підсистема	Забезпечення незалежності національної економіки, економічного суверенітету країни, забезпечення стійкості розвитку економіки, зменшення кредитних ризиків, посилення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки, контроль над борговою залежністю держави	або $\frac{ДБ - ВБ}{ЕТП} * 100 \%$ 8. Відношення відсоткових платежів з обслуговування зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, % (не більше 12 %), $\frac{ВПОЗБ}{ЕТП} * 100 \%$ 9. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходів Державного бюджету, % (не більше 20 %), $\frac{СПОЗБ}{Д} * 100 \%$	12. Показує співвідношення заборгованості за цінними паперами до ресурсної бази. 13. Показує вплив державних цінних паперів на внутрішню заборгованість. 14. Показує частку витратків Державного бюджету на науку у ВВП.
Виробнича підсистема	Ефективне задоволення виробничих потреб, розширення виробництва, ресурсна і технологічна незалежність	10. Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, % (не більше 30 %), $\frac{ВБ}{ВВП} * 100 \%$	
Соціальна підсистема	Підтримка необхідного рівня соціальної стабільності суспільства, ефективне задоволення матеріальних потреб особи, збереження життєво важливих матеріальних, інтелектуальних і духовних цінностей українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток	або $\frac{ДБ - ЗБ}{ВВП} * 100 \%$ 11. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів Державного бюджету, % (не більше 25 %), $\frac{СПОВБ}{Д} * 100 \%$	
Організаційна підсистема	Організація забезпечення збереження визначених політикою бюджетної безпеки властивостей	12. Відношення заборгованості уряду за державними цінними паперами до ВВП, % (не більше 30 %), $\frac{ЗЦП}{ВВП} * 100 \%$ 13. Частка покриття державними цінними паперами внутрішнього боргу, % (не більше 30 %), $\frac{ЦП}{ВБ} * 100 \%$ 14. Питома вага витратків Державного бюджету на науку у ВВП, % (не менше 1,7 %-2 %), $\frac{ВН}{ВВП} * 100 \%$	

*складено автором

- посилення ролі податково-бюджетної політики в якості інструмента, направлено на стимулювання інвестиційної активності;
- виконання структурних бюджетних реформ;

- скорочення зобов'язань, що потребують необґрунтованих бюджетних видатків, зменшення обсягів зобов'язань шляхом достатнього рівня фінансування;
- забезпечення прозорості та відкритості процедур формування і виконання бюджетної політики;
- підвищення якості планування, розподілу, виконання Держбюджету України і його забезпечення відповідно до призначення на всіх рівнях бюджетної системи.

Механізм забезпечення економічної безпеки повинен відповідати нормам Указу Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Стратегію національної безпеки України”. Чинно даного Указу стійкість фінансової системи визначається рівнем дефіциту Держбюджету України, стабільністю цін, нормалізацією фінансових потоків і розрахункових відносин, зниженням внутрішнього і зовнішнього державного боргу й дефіциту платіжного балансу, забезпеченням фінансових вимог бюджету для привабливості інвестиційної діяльності.

На підставі викладеного матеріалу пропонується впровадити механізм безпеки Державного бюджету України (рис. 3).

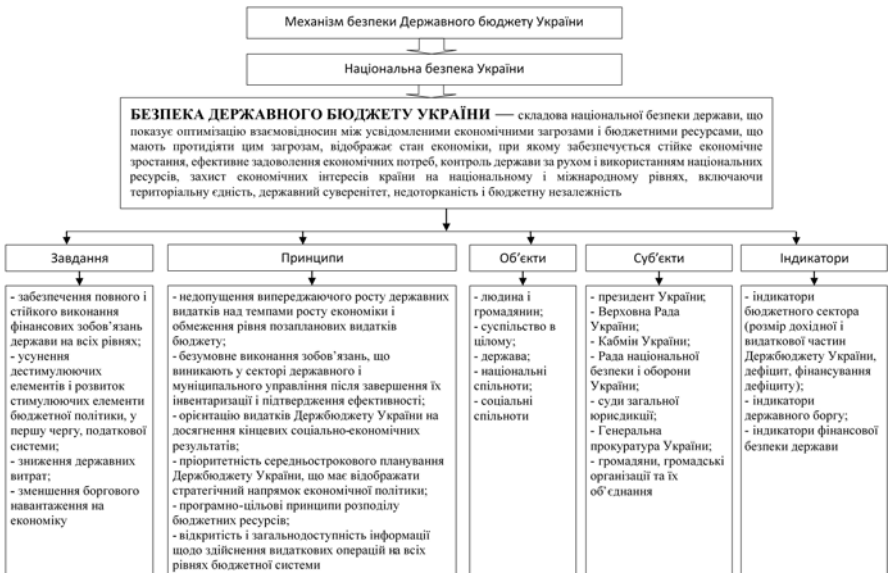

Рис. 3. Механізм безпеки Державного бюджету України

Таким чином, при переході України на Європейські стандарти виконання принципів безпеки Держбюджету являється необхідною умовою успішного функціонування соціально-економічних внутрішніх і зовнішніх відносин, так як трансформація будь-якої системи загрожує виникненням економічної кризи. Відповідно, нині слід вжити заходів щодо протидії кризовим факторам і мінімізувати загрози бюджетної безпеки держави.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Отже, запорукою дотримання національної економічної безпеки є Державний бюджет України. Нововведене поняття “безпека Державного бюджету України” являє собою системну економічну категорію, що тісно пов’язана з категоріями територіальної єдності й недоторканості, агресії та примусу, бюджетної незалежності і державного суверенітету. Безпека Державного бюджету України передбачатиме здійснення такої бюджетної політики, яка була б орієнтована, у першу чергу, на реалізацію національних економічних інтересів країни, а саме: забезпечення економічного зростання; акумуляцію державою необхідного рівня інвестицій, що дозволить розвивати промисловість у довгостроковому періоді; підтримку і захист національних виробників; стимулювання розвитку наукоємних галузей економіки; проведення соціальної політики, орієнтованої на підвищення рівня життя населення; забезпечення основних соціальних запитів і потреб.

Рівень безпеки Держбюджету України може бути оцінений за відповідними індикаторами економічної безпеки (реальними статистичними показниками розвитку економіки країни, які найповніше характеризують явища і тенденції в економічній сфері), зазначеними в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Для аналізу й оцінки фінансової (бюджетної) безпеки у поточному та перспективному періодах мають бути використано комплекс характеристик, за допомогою яких кількісно та якісно оцінюють процеси, що відбуваються на макрорівні. Такі характеристики пропонується назвати “систематизацією індикаторів бюджетної безпеки”. Систематизація бюджетних індикаторів дасть можливість поглиблено аналізувати розвиток бюджетної системи держави, виявляючи проблеми її функціонування.

Макропоказники бюджетної безпеки у взаємозв’язку з відповідними цілями складових Держбюджету України на рівні стра-

тегічної, фінансової, виробничої, соціальної та організаційної підсистем дадуть змогу не тільки досить точно, повно, ґрунтовно, системно і об'єктивно оцінити рівень бюджетної безпеки в країні, але і виявити основні її проблеми, вплинути на них.

На основі систематизації індикаторів бюджетної безпеки автором рекомендовано впровадити механізм забезпечення національної економічної безпеки через Держбюджет України із врахуванням відповідних важелів, що базуються на принципах бюджетної системи, виконання яких при переході України на Європейські стандарти являється необхідною умовою успішного функціонування соціально-економічних внутрішніх і зовнішніх відносин.

Бібліографічний список

1. Конституція України: Зміни до Закону України від 15.03.2016 // Уряд. кур'єр. — №1 — рп / 2016.

2. Бюджетний кодекс України: Зміни до Закону України від 07.12.2017 // Уряд. кур'єр. — № 2241-VIII.

3. *Борщ Л.М.* Сутність, складові та критерії економічної безпеки України / Л.М. Борщ, О.Г. Белейченко // Економіка ринкових відносин. — 2011. — №8. — С. 131–135.

4. Бюджетна система України / О.Д. Василик та ін.: Навчальний посібник. — Київ: ЦНЛ, 2004. — 542 с.

5. *Захожай К.В.* Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки (статистичний аспект) / В.Б. Захожай, Н.А. Головач, К.В. Захожай, О.О. Казак // Наукові праці МАУП / редкол.: А.М. Подоляка (голов. ред.) [та ін.]. — К.: МАУП, 2014. — Вип. 42 (3-2014). — С. 141–146.

6. *Захожай К.В.* Макрофінансові індикатори в управлінні бюджетною системою держави / К.В. Захожай // Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: зб. матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф., 18-20 лютого 2016 р. — Кременчук, 2016. — С. 61–63.

7. *Захожай К.В.* Макрофінансовий аналіз: практикум / В.М. Федосов, Ю.В. Сибірянська, Н.М. Сивульська, К.В. Захожай, Н.В. Рудик. — К.: КНЕУ, 2017. — 291 с.

8. *Захожай К.В.* Основні індикатори визначення критеріїв фінансової (бюджетної) безпеки держави / К.В. Захожай // Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: зб. тез Всеукр. на-

ук.-практ. інт.-конф., 10 листопада 2017. — Херсон, ДВНЗ “ХДАУ”, 2017. — С. 249–251.

9. *Єрмошенко М.М.* Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. — К.: КНТЕУ, 2001. — С. 26.

10. *Кальмук О.В.* Механізми забезпечення економічної безпеки України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу // http://experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=81077/.

11. *Пасічник Ю.В.* Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посібн. — 2-ге вид., [перероб. і доп.]. — К. : Вид-во "Знання-Прес", 2007. — С. 448–451.

12. *Свірко С.В., Кузьмінський Б.Ю.* Державні фінанси України: ретроспективний погляд крізь обліковий аспект// Незалежний аудитор. — №12 (II)2015. — С. 21–32.

13. *Соколов Ю.А.* Финансовая безопасность экономических систем. — М.: Анкил, 2010. — 264 с.

14. Сучасні перспективи розвитку систем економічної безпеки держави та суб'єктів господарювання: Монографія / за ред. проф. Мігус І.П. — Черкаси: ТОВ “МАКЛАУТ” — Черкаси, 2012. — 636 с.

15. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України // Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&tag=MetodichniRekomendatsii>.

16. Про основи національної безпеки України: зміни до Закону України від 07.11.2017 № 2180-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України: Про Стратегію національної безпеки України // Указ Президента України від 26.05.2015 №287 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/19054>.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (amendment 15.03.2016) The Law of Ukraine "The Constitution of Ukraine", Government courier, vol. 1., rp / 2016 [In Ukrainian].

2. Verkhovna Rada of Ukraine (amendment 07.12.2017) The Law of Ukraine "Budget code of Ukraine", Government courier, vol. 3., p. 2011-VIII [In Ukrainian].

3. Borsch, L.M. Belelechenko, O.G. Sutnist, skladovy ta kriterui ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Essence, components and criteria of economic security of Ukraine]. // *Ekonomika rynkovuch vidnosun* — Kyiv (2011). — №8. — P. 131–135 [In Ukrainian].

4. Vasylyk, O.D. Byudzhetna systema Ykrainy [Budget system of Ukraine]. // *TNL* — Kyiv (2004). — P. 542 [In Ukrainian].

5. Zakhzhay, V.B. Golovach, N.A. Zakhzhay, K.V. Kazak, O.O. Informatsiyno-analitychne zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky (statystychnyi aspekt) [Information and analytical support of economic security (statistical aspect)]. // *Naukovy pratsy MAUP*, vol. 42, no. 3 (2014) — Kyiv: MAUP (2014). — P. 141–146 [In Ukrainian].

6. Zakhzhay, K.V. Makrofinansovy indykatory v upravlinny budzhetnoyu systemoyu derzhavy [Macrofinancial indicators in the management of the State budget system] // *Zbirnik materialiv IV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoyi konferentsyi Finansove zabezpechennya diyalnosti sub'yektiv gospodaruvannya* — Kremenchuk (2016). — P. 61–63 [In Ukrainian].

7. Fedosov, V.M. Subiryanska, U.V. Sivulska, N.M. Zakhzhay, K.V. Rudyk, N.V. Makrofinansovy analiz: praktikum [Macrofinancial Analysis: hands-on training] // *Praktikum* — Kyiv: KNEU (2017). — P. 291 [In Ukrainian].

8. Zakhzhay, K.V. Osnovny indykatory vyznachennya kruteriiv finansovoi (byudzhetnoi) bezpeky derzhavu [The main indicators for determining the criteria for financial (budgetary) of the state security]. // *Zbirnik tez Vseukrainskoi naukovo-praktychnoyi internet-konferentsyi Publichne upravlinnya ta administruvannya u protsesakh ekonomichnykh reform* — Kherson: DVNZ “KHDAU” (2017). — P. 249–251 [In Ukrainian].

9. Yermoshenko, M.M. Finansova bezpeka derzhavy: natsionalny interesy, realny zagrozy, strategiya zabezpechennya [Financial security of a state: national interests, real threats, security strategy] // *Navchalnyi materialy* — Kyiv: KNTEU (2001). — P. 26 [In Ukrainian].

10. Mekhanizmy zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky Ykrainy [Mechanisms of economic security of Ukraine]: Kalmuk, O.V. [Electronic resource] — Available at: http://experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=81077/ [In Ukrainian].

11. Pasychnyk, Y.V., Byudzhetna systema Ykrainy ta zarubizhnykh krayin [Budget system of Ukraine and foreign countries] // *Vydavnytstvo “Znannya-Pres”*, ed. 2, — Kyiv: Znannya (2007). — P. 448–451 [In Ukrainian].

12. Svirko, S.V. Kuzminskyi, B.U. Derzhavny finansu Ukrainy: retrospektivnyi poglyad kriz oblikovui aspect [State finances of Ukraine: a retrospective view through the accounting aspect] // *Nezaleznyi auditor*, vol. 12, no. II — Kyiv (2015). — P. 21–32 [In Ukrainian].

13. Sokolov, U.A. Finansovaya bezopasnost ekonomicheskikh system [Financial security of economic systems] // *Vydavnytstvo "Ankil"* — Moskow (2010). — P. 264 [In Russian].

14. Migus, I.P. Suchasny perspektyvu rozvytku system ekonomichnoi bezpeky derzhavy ta sybyektiv gospodaryuvannya [Modern prospects for the development of the state economic security systems and business entities] // *Monografiya* — Cherkasy: TOV "Maklout" (2012). — P. 636 [In Ukrainian].

15. Metodichni rekomendatsii schodo rozrakhunku rivnya ekonomichnoi bezpeky Ykrainy: Nakaz Ministerstva ekonomichnogo rozvytku i torgivli Ykrainy [Methodological recommendations on the calculation of the level of economic security of Ukraine: Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine] // (Order dated 29, October 2013). — № 1277 [Electronic resource] — Available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&tag=MetodichniRekomendatsii> [In Ukrainian].

16. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ykrainy: zminy do Zakonu Ykrainy [On the fundamentals of the national security of Ukraine: changes in the Law of Ukraine] // (Order dated 07, November 2017). — № 2180-VIII [Electronic resource] — Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15> [In Ukrainian].

17. Pro rischennya Radu natsionalnoi bezpeky i oborony Ykrainy: Pro Strategiyu natsionalnoi bezpeky Ykrainy: Ukaz Prezidenta Ykrainy [On the decision of the Council of National Security and Defense of Ukraine: On the Strategy of National Security of Ukraine: Decree of the President of Ukraine] // (Order dated 26, May 2015). — № 287 [Electronic resource] — Available at: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/19054> [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12 лютого 2018 р.

UDC: 336.114: 351.863: 336.14

Kostyantyn Zakhzhay,

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(54/1, Peremohy Ave., Kyiv, 03680, Ukraine)
E-mail: miluba@ukr.net

Budget security as a concept of modern financial science

Abstract

Research objective. The paper aims at evaluation of budget security in Ukraine as a component of modern financial science to optimize the relationship between perceived economic threats and budget resources necessary to combat these threats.

Methodology. The article uses the general scientific and specific research methods, namely: deduction, induction, classification and typology, abstraction, concretization, dialectical method, polemics, observations, diversified methods, conceptual statements, and visualization method.

Findings. As a result, the research suggests generalization of main macrofinancial indicators of budget security taking into account the international experience and the realities of the domestic economy. Macroindicators of budget security in conjunction with the relevant goals of the State Budget of Ukraine components at the level of strategic, financial, industrial, social and organizational subsystems will allow the correct, complete, well-founded, comprehensive and verifiable assessment of budget security level, and identification of the main problems and influence on them.

Value Added. The article is devoted to the examination of the budget security of Ukraine as a component of modern financial science. The author proves the necessity of the theoretical and practical framework development for the State budget of Ukraine security to prevent possible emergence of crisis and identify problems, the overcoming of which has to be in the scope of financial policy for ensuring the security of Ukraine. The formation of a system for combating budget threats and risks has scientific and practical importance for national economy development. Based on the systematization of budget security indicators, the author recommends to introduce a mechanism for national economic security provision through the State Budget of Ukraine considering the appropriate tools according to the budget system principles.

Key words: budget security mechanism, principles of the State budget of Ukraine, macrofinancial indicators.